

השיעור השבועי

בהלכה ובאגדה

מפי הרה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומה"ס 'דברי מאיר' ועוד

שיעור בהל' ספירת העומר (ד'), שבת, ברכות, תענית ער"ח, פ' בהר – בחקותי – במדבר ועוד נמסר ביום ד' כ"ו אייר תשפ"ו – גיליון 366

לאחר שכבש את כל פולין האדירה וכולם היו בפחד וברעדה, כיון שכל הישוב היהודי כאן בא"י החיל כמה אלפי יהודים בלבד, והם שמעו איך הצבא הגרמני כבש את מדינת פולין [אנ"י הייתי בפולין כמה פעמים, ונראה מהנסיעה שיער הבירה שלה וורשה היא בגודל של ארץ ישראל! ואת כל המדינה הזאת שהיו בה מיליוני אנשים הוא כבש ומה לו לכבוש את ארץ ישראל הקטנה על מעט יושביה! והיו בטוחים שחיסולה של ארץ ישראל הוא עניין של כמה ימים, ומה עשו בני ירושלים! תפסו ואומנת אבותיהם ועלו כולם יחד עם הרה"ק ר' שלומקיה זיע"א ועם הרה"ק ר' ישראל מוהיסאטין זיע"א לציונו של רבינו הקדוש בעל "אור החיים" זיע"א בהר הזיתים] [ב] הייתי השבוע בלי שליש באישון לילה] שהיה ידוע מאז ומעולם כמקום של ישועות! והתפללו בבכיות ונוראות! וישועות הגיע השמימה עד שאמרו הצדיקים על לזה שהם רואים שם הוי"ה על חומות העיר העתיקה הנמצאים מול הציון! וידעו שיהודי ארץ ישראל ניצלו! וכן היה, שהוא נפל שם במצרים בראש צבאו כמו זבובים, י"א שזה היה מהרעלת מים ועוד כל מיני דברים מנוחלים, אך אין ספק שהיה זה דבר שמיומי והפלא ופלא בזכות תפילות ישראל ובראשם צדיקים אלו! וכנגמורה המלחמה לגמרי הסתלק רבינו זיע"א וראו בה שלקח את ענין זה על עצמו! רבינו זיע"א היה מנהוג שהיה הולך בל יום ויום אל ה"כותל המערבי" וכך היה הולך מביתו הקט והנמוך ברח' רמפורט שבתל אביב "בית ישראל" [הקיים עד היום, והייתי בו אנתול בליל האינציט והתפללו שם אנשים רבים והדליקו שם נרות] ואף כשחזר ממירון [לשם היה הולך ברות] מציון הנהגת הקדוש ר' שמעון בן יוחאי זיע"א היה הולך ל"כותל המערבי" מיד למרות המסע המפחד בפרט בימים ההם, והיה אומר שציוני הצדיקים נמשלו לדורא שדרם שולחים מכתב, אמנם ה"כותל המערבי" הוא הדיור המרכזי ומשם עולים כל הממשלות! וכן היה מקפיד ללכת דווקא משער שכם ולא חת מפני איש רק מה' לבדו! ומסופר שפעם היה הולך דרך שער שכם כמנהגו והנה, הגיע ילד ערבי ושם לו רגל להפילו, רבינו זיע"א לא נבהל אלא סטר לו על פניו מיד ואמר לו: "אתה לא תזיק לישראל!" ומיד התאספו זקני הערבים שישבו שם ונישקו את רגליו ואמרו לילד לבקש את מחילתו ולא לבדבד ולהזיק לו אלא נהנו בו כבוד! ולמה? כי הוא היה ירא רק מה' ולא מאף אחד! עוד מסופר שפעם הוא חזר מה"כותל המערבי" ומצאו בביתו שהיה לו בוכבוע שלש חורים של ריטות של כדור כפסע היה ביניהם לראשו! וה' הצילו בהניחו בטחונן רב! והוא אף לא הרגיש בה! הוא טבע את המשפט אותו הוא עשה כל ימיו: "פסיקה אחת שאדם פוסע בשביל מעשה חסד ליהודי אחר חוסך ממנו אלף פסיעות בשביל צרכי עצמו!" ורואים את זה בחושי! אדם עוסק במעש חסד ליהודי לא תפתח את ידו בדרך ברוף שנינים וכדו', ואכמ"ל, על זה שלא חת מפני איש מסופר כבר בעצירותו כשהיה רבה של העיר וזוהייל שהיה ע"י גדולה והיו בה אלפי יהודים ושלש עשרה בתי כנסיות! ורבינו זיע"א דאג תמיד לצרכי העניים, והקומוניסטים ימשיך ראו את זה בעין רעה, ופעם החרימו לו כשלא היה בביתו שק של קמח, רבינו זיע"א מיד כהגיע לביתו ושמע על זה חלץ ביד פחד ומרא למפקדה שלהם וביקש בדרשה חד משמעית את שק הקמח, החיילים לא הסכימו לתת לו והוא דרש מהם להיכנס אל המפקד, והמפקד גם לא הסכים, רבינו בעז רוחו שלא חת מפני איש וראה את העניים המסכנים לגד ענינו, סטר לקצין על לחיו בעוצמה רבה עד שנשרו לו שנינים! ומיד תחת להענישו נפל עליו פחד אלוהים והוא הביא לו את השק באמור: "הוא קומוניסט אמיתי!" היינו שהוא אמר דואג לעניים! עוד מסופר עליו שפעם הגיע אליו יהודי שם בעיר וזוהייל בחו"ל בעת שגורש שבת בבוקר בבגדלה רבה וספר לו שהוא חזר מן הפהלים ומה מצא בביתו וכו' שנסכס כשחזר לא היה שכנראה הרית את ריח המאכלים החמין והחלות (ע"י בגמרא שבת שהתבטל של שבת ריחו נודף, ואכמ"ל) ואכל מן החלות והחמין ונתקן ומת, ועתה חושש שיעלילו עליו שהרגו, רבינו זיע"א אמר לו שלא ירא ולא יפחד כלל, והביא לו כפית מן החמין של ואמר לו: "רוץ מחר לביתך ופתח את פי הגוי ותאכלי אותו מן החמין הזה!" והיהודי באמונת חכמים לא לביתו ופתח את פי הגוי ומת ואמר לו: "הרגי ציונה עליך לאכול את זה!" ולמחרת הפלא חגוי פתח את פיו אכל מן החמין קם על רגליו והלך עד ביתו והיהודי חזר אחריו כל חדרך וראה שהוא מתנדנד את חולק, וכשהגיע לפתח ביתו פתחה וצווקה עליו: "עוד פעם השתכרת!" והדחה אותו והוא נפל ומת, וכן חשבו כולם שמת ממריבה או משכרות, והיהודי בכל בני העיר ניצלו ממלחמה! וביאור מעשה זה שכבר הגיע יומו של הגוי ולכן לא החיה אותו רבלי תמיד אך פעל בקדושתו ובכוח מאכלי השבת שלו שיחיה עוד כמה דקות עד שילך לביתו! זכיתי אנתול להשתתף בסעודת ההילולא לזכר אצל צאצאיו כ"ק האדמו"ר ר' משה נתן טעם מזוהייל שליט"א [בהשתתפות דודו גאב"ד שליט"א, ודודו הגה"צ ר' ישראל גולדמן שליט"א, וההוא האדיר ר' מיכל זילבר שליט"א ועוד], וכן אצל כ"ק האדמו"ר ר' גדליה משה מזוהייל שליט"א, זקני הרה"ח ר' נחום סנדר שליט"א זכה בעצירותו להיות שכן בשכונת בית ישראל והוא זכור היטב (הוא היה בן שמונה עשרה כשהוא נפטר שה' יאריך מנוי טובו ובענינים), אמנ"י.

כמו"כ הלילה כ"ז אייר חל היארצייט של הרה"ק ר' אלעזר אב מקרעטשניף זיע"א הי"ד (נעקד על קידוש ה' בשואה הנוראה בשנת תש"ד – לפני 82 שנה), היה קדוש וטהור, (א"ה) זכיתי להשתתף בסעודת ההילולא בליל ההילולא שלו אצל נכדו כ"ק האדמו"ר מקרעטשניף סיגעט שליט"א כאן בירושלים), זיע"א.

נעת נעסוק בעז"ה בפלפול, אגדות, הלכות בעז"ה:

א. גמרא חולין – סכין של עבדות כוכבים דין שחיטה בה, ודין חיתוך בה, ודין: "חמירא סכתא מסיאורא" –
השבוע הייתי במוצאי ש"ק בציון דוד המלך ע"ה וב"כותל המערבי" ושמעתי שיעור מהגר"ד זיכרון שליט"א בדף היומי בהשתתפות הגה"צ ר' יעקב עדס שליט"א שעסק בגמרא חולין (ט'). וכן דיברתי בליל ש"ק הקדומה בלימוד עד ידיו הרב מרדכי יוסף ליינער שחי"ן בן כ"ק האדמו"ר מראזין זצוק"ל במבארא פארק על הסוגיא (ח. ונביא קצת מן הדברים: בדף ח. מבארא: "אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה סכין של עבדות כוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בש"מ מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בש"מ מתקן הוא" ונבאר: סכין של עבדות כוכבים לאסוריה היא אסורה בהנאה, ולכן לאסורה היה אסור לשחוט בה, אמנ"י כיון שמשעשה השחיטה הוא מקלקל ממילא מותר כי לקלקול לא נזקין, לעומת זאת לחתוך בה בש"מ שבוטח אסור, כי אין זה לקלקול אלא תיקון וזה אסור משום עבדות כוכבים, שואלת הגמרא: "ותיפוק ליה משום שמעונית אדסורא!" היינו תלמד שאסור לחתוך עד סכין זו בש"מ משום שזמן של אסור הבלוי בה שימוש משעונית! ומתבאר הגמרא מהו תירוץ: א. "בחדשה" – היינו שהסכין חדשה, והקשה על זה הגמרא: "בחדשה בין לר' יעשיבאל בין לר' עקיבא משעונית עבדות כוכבים כי ומשמשי עבדות כוכבים אין אסורין עד שיעבדו!" א. "אביבתי אימא דמסק בה גוואל לעבדת כוכבים" – היינו שחתך בה חתיכות עצים (רש"י שם) לעבדות כוכבים, וממילא מצד עבדות כוכבים היא אסורה ומצד בליעה אין בה חשש לפי שאין בה שומן, ג. "ואיבתי אימא בישהא שליבה באורא" – זו שהסכין היא ישנה אך הוא ליבן ואור, וכן יצא ממנה השומן אך נשאר עדיין האיסור משום עבדות כוכבים, וכאן מביאה הגמרא מחלוקת מעניינת איך יעשה כשחשט בסכין של עבדות כוכבים שזה מותר וכו'!" היינו שהשומן של עובדי כוכבים רב דאמר קולף ורבה בר חנה אמר ר' יוחנן: והיינו שחלקו רב ורבה בר חנה מה הוא יעשה במקום שהשחיטה באמר שיקלף את אותו מקום: ורבה בר חנה אמר שישקוף את אותו המקום בזמן, ומביאה הגמרא ביאור מעניין מחלוקתם: "לימא בהא קמפילי דמר סבר כי השחיטה שומן וזמר סבר כי השחיטה רותח" – והיינו שידוע הוא שיש חילוק בבלעית איסור בין אם היה הדבר רותח או קר, ובקר ליבא בליעת, ובהו שטיפה, ולכן מר שזק קר ולכן צריך קר שטיפה, ומר סבר שהוא רותח וממילא לא יעשה כשטיפה ובעלמא, ובעיני קולף, ויש עוד דעה שם: "איבתי אדסור דכ"י" השחיטה צונן מאן דאמר מדיח שפיר מאן דאמר קולף אב דחוקא דסכניא בלעי" – והיינו שגם אם

פתחה:
ביום כ"ד אייר שנה זו הסתלק מעמנו הגאון האדיר מרא דכולא תלמודא ר' דוד מיכאל שמידל זצוק"ל שהיה עמל בתורה כל ימיו, היה בן 92 בפטירתו, עמלו בתורה היה כל השנים לשם דבר, לפני הרבה שנים הוא הקים כולל בטבריה עם חסידי קרלין ושם ישב יחד עם אברכים פרושים שהיו פרושים מכל הבלי העולם היה בלי שום יגיעה בכלום ורק היו לומדים כל היום! והיו הוא והאברכים עוזבים את ביתם בכל יום ראשון ויושבים בכלל כל השבוע ולומדים ורק ביום שישי לקראת שבת קודש היו שבים לביתם! וכעבור שנים עבר הכולל ליושב קוממיות שבדורס, וקראו לו: "ישיבת טבריה – קוממיות", וכך הוא הקים עולה של תורה בצפון ובדרום כשהוא עצמו גר בכלל בעיר בני ברק! זכיתי להשתתף בהלוויה בארץ השבע כאן בירושלים בהשתתפות אלפים רבים, והלכנו אחרי מיטות עד להר הזיתים בראשות צדיקים רבים מכל העדות והחוגים, והספידו כאן בירושלים בין השאר הגה"צ ר' דן סגל שליט"א שהיה ידידו ורעו, וכן לוויה ח"ק מרן ממילא כשמונים אדם כזה שהיה אצל הצדיקים ולמד מהם ממילא אף שהם נפטרו לפני כ- 70 שנה, כל ידע שאמר הוא עדיין יש לנו חיבור לדורות הקדומים וכאילו אנונו נמצאים עם הצדיקים הקדושים הללו! אמנם כשהוא נסתלק הרי זה כאילו חס נפטרו כי אין את החיבור שלנו אליהם! ובאמת דיברו בהלוויה עוד דבר מעניין: ידוע שמלבד עמלו בתורה הוא היה דואג כל ימיו לכבוד הנפטרים בארגון "אתרא קדיגור", אותו הוא הולך יחד עד לערוץ של רבינו זיע"א במדברות לקבל על נשמות רבות שבזכותו נחים במנוחתם בכבוד! וכן יש לו זכויות רבות של נשמות שבזכותו עשו להם ניחותי מתים! ולכן הנשמות האלו מלווים אותו לבית עולמו, [אחרי הלוויה שלו זכיתי ללכת ל"כותל המערבי" ולציון שמעון הצדיק ע"ה, ואח"כ בליל שיעור של הגה"צ ר' יצחק מאיר מורגנטרן שליט"א ולמקוהו שם, זיע"א.

כמו"כ היום כ"ז אייר חל היארצייט של רבינו הקדוש ר' משה חיים לוצאטו זיע"א הידוע בשמו: "הרמח"ל" וחיבר חיבורים רבים ובראשם "מסילת ישרים" – "דרך ח"י" – "עצת תבונות" (נפטר בשנת תק"ד – 282 שנה), רבינו היה קדוש וטהור וידוע מה שאמר עליו רבינו זיע"א מלבדורת לקבל מוויילנא זיע"א שאלו היה חי בימינו היה הולך יחד עד לערוץ של רבינו זיע"א במדברות לקבל ממנו את ספרו "מסילת ישרים"! מהקדמת ספרו היקל! אנונו רואים כבר באיזה אדם מדובר שרבינו כותב שם: "סידור החסידות ושורש העבודה וכו' והיחקר של הבראיה אשר ש"יתענע על ה"י" וכן היה חי רבינו זיע"א עצמו בהרגשה זו שהכול הוא "להתענע על ה"י" וכך עמל כל ימיו בתורה עם כל הצרות והדריפיות שער, זיע"א.

כמו"כ היום חל גדולתו התורנית והעמדת התלמידים היה "מדבריה דאומתיה" ותמיד שהיה צריך לבטל גזירה מעל יהודי רוסיה היה הולך למלכות בלא פה ומורא יחד עם הרה"ק מלובאוויטש זיע"א ועוד והיה מבטל את הגזירות, ידוע מה שהוא מבני בהקדמת הספה"ק "נפש החיים" מה שאמר לו אביו זיע"א יסוד: "יש שהאדם לא לעצמו נבוא אלא להועיל לאחרים נבוא!" יש לו ממנו ווארט נפלא שראיתי בידועו כספר שלו על התורה הנקרא "פה קדוש" ורק משם הספר אפשר לראות ביום מחברו! [פרשת מקץ] על החלום של פרעה שהפסוק כותב (שם): "לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע", והיינו שפרעה מספר ליוסף על הפרות הדקות הוא מספר לו אף פעם הוא לא ראה כאלו פרות דקות, ומקשה: מאי נפק"מ? לו אם ראה כאלו פרות או לא! ומבאר ע"פ מה שמוכר בגמרא ברכות (נ"ה): אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם מוחו מהרחורי לבו שדאמר (דניאל ב') אנת מלכא רעיונך על משכבך שליקו וכו' אמר רבא תדע דלא מחו ליה לאיש לא קדמי ולא פילא דעילי בקופא דמוטא" והיינו שהאדם רואה בלילה מה שהוא חושב ביום, והוא מה שאמרנו ח"ל (שם): אין חלום בלא דברים בטלים", (ואם הזכרנו קודם את רבינו הרמח"ל זיע"א יש לציין נכח שהוא כתב בספרו "דרך ח"י" בפרק על החלומות שהחלום מגיע חלקו ממלאכים טובים המראים לו העתידות, אך זה מעורב עם מלאכים מכוחות הרע המראים לו דבר שיבוש, ולכן זה מעורב יחד, וכן מתערב בה גם מה שהוא חושב ביום, עייני! וממילא מובאר כ"ס טובא: פרעה רצה לומר ליוסף הצדיק כמה החלום שלו נכון ודרוש פתרון: וכן אמר: "ושמא תאמר: חשבת על פרות דקות כאלו ביום: – לא אמי כהנה בכל ארץ מצרים לרע!" וממילא החלום חלום אמת הוא כי מעולם לא ראיתי כאלו פרות! אם זהוהי כבר עניינים אלו נבא שם סיפורים נפלאים המובאים בגמרא (שם נ"ו): "אמר ליה קיסר לר' יהושע כן חנניה בן חנניה: "אם אתה כל כל חכם תאמר לי מה אני יחלום בלילה!" אמר לו ר' יהושע בן חנניה: "אתה תראה ששויבים אותך הפרסנים [שהיו במלחמה עם מלכות רומי שהקיסר היה מהם]! ולוקחים אותך לבדודת וכו' וכו' וכו' חסידים במטחנה של זהב!" ומה שאמר לו דווקא זהב כדי לעשות את הדבר כמה שיותר מזור, וכן הוא חשב על זה כל היום, והיה לו כעס על זה שהפרסנים שובים אותו, וגם כי זה היה לו מזור, ובסוף הוא חלם על זה בלילה! עוד מסופר (שם): "אמר ליה שבו מלכא שמואל אמריתו דחכמיתו טובא אימא לי מאי חזינא בחלמאי אמר ליה חזית דאתו רומאי ושבן כל וטחין בך קשייתא בריחא דהבא דהרה כוליה יומא לאוראתו חזא", והיינו כעיל רק שכאן התחלק המלך ויחיו אויביו הרומאים, וכן הוא אמר לו שהוא יסתר גרעני תמרים בריחיים של זהב! [וטעם הזהב נראה כי יכבדו אותו גם בשביה שהרי הוא סוף סוף מלך! וזהב רומי על מלכותו] והקיסר הזה שמואל חלם דברים מזוירים כדי שיחשבו עליהם ויחלמו! זה מזכיר סיפור ידוע מהגה"ק ר' יונתן אייבשיץ זיע"א שהיה ידוע כבר מילדות בפקחותו ושר העיר פראג ואינו מוכיח היה מחבבו הרבה והיה הסיתו השרים שהיו שונאי ישראל את המלך נגדו למלך שאינו כ"ח חכם ואמר להם המלך שהוא יבדוק את חכמתו והונה, המלך ציר צריך לצאת למסע של כמה ימים, והוא אמר לר' יונתן שיאמר לו מאיזה שער הוא יכנס לעיר כשיחזור ממסעו! אמר לו ר' יונתן בפקחותו: "היה ארצה רחוקה לסותניו ואי"כ מה שאומר כל תעשה הפוך ואי"כ העצמה של שאני יכתוב את התשובה על פתק והוא יישאר כאן חתום בחותמת המלך!" וכן היה שר' יונתן כתב והמלך חתם את הפתק ויצא מן העיר, והנה, כשחזר המלך הוא לא ידע לשית עצות בנפשו מאיזה שער ליכנס, ובסוף הוא החליט רעיון שעליו ודאי לא חשב ר' יונתן, והוא ציווה על עבדיו לעשות פרצה בחומה, וכן עשו והוא נכנס דרך הפרצה! [יש לציין שלד העתיקה כאן בירושלים יש שער שנקרא: "השער החדש" ואותו פתחו לפני כמאה שנה כשהגיע המלך ויהלם הגרמני לבק את ופרצו לו שער מיוחד וקבלוהו מכל האומות ומהיהודים קיבלו מן ר' שמואל סלנט שליט"א ועוד ויש תמונות מזה, ואכמ"ל] והוא הגיע לר' יונתן להעמיד פתח הפתק שהחזיק על מנצחיה על פניו! ופתחו את הפתק לעיני כולם והיה כתוב בו: "מלך פרוץ גדר ואין מוחין בידו!" וזה היה כמו המרות הנל לבני החלום על פקחותם של גדולי וחכמי ישראל, וזה עניין החלומות של פרעה והווארט הנפלא של רבינו, זיע"א.

כמו"כ היום כ"ז אייר חל היארצייט של הרה"ק ר' שלמה מזוהייל זיע"א (נפטר בשנת תש"ח – לפני 81 שנה), ר' שלומקיה כפי שכתוב בהיבה בפיות יהודי ירושלים שהעריצוהו נפטר ביום ב' השתתפה מלחמת העולם השנייה והגרמנים הובסו, וכך כותרות העיתונים בשרו על פטירתו של רבינו זיע"א בצד אחד ובצד השני על שמלחמת העולם הנוראה הסתיימה! ולא לחינם זה קרא, וכפי שידוע מה שהיה שלש שנים לפני שנת תש"ח: הגנרל רומל ימ"ש שר צבאו של היטלר ימ"ש הגיע בראש צבא של אלפי חיילים לעיר אל אלמין שבמצרים על גבול ארץ ישראל והיה זה

